

« dem unitas divinitatis, et ad hoc pertinet primus articulus.
 « Secundo trinitas personarum, et de hoc sunt tres articuli se-
 « cundum tres personas. Tertio vero proponuntur nobis opera
 « divinitatis propria, quorum primum pertinet ad esse naturae,
 « et sic proponitur nobis articulus creationis; secundum vero
 « pertinet ad esse gratiae, et sic proponuntur nobis sub uno ar-
 « ticulo omnia pertinentia ad sanctificationem humanam; tertium
 « vero pertinet ad esse gloriae, et sic proponitur nobis alias ar-
 « ticulus de resurrectione carnis et de vita aeterna. Et ita sunt
 « septem articuli ad divinitatem pertinentes. — Similiter etiam
 « circa humanitatem Christi ponuntur septem articuli, quorum
 « primus est de incarnatione sive de conceptione Christi, secun-
 « dus de nativitate eius ex Virgine, tertius de passione eius et
 « morte et sepultura, quartus de descensu ad inferos, quintus de
 « resurrectione, sextus de ascensione, septimus de adventu ad
 « iudicandum, et sic in universum sunt quatuordecim ».

Praeter haec, debent quoque explicite credi nonnulla quae nonnisi implicite sunt in articulo de sanctificatione humana, ut puta sacramenta, sacrificium Novae Legis, et quaecumque demum requiruntur ad vitam christianam secundum communem fidelium statum. « Alias autem subtiles considerationes circa incarnatio-
 « nis articulos tenentur aliqui magis vel minus explicite credere,
 « secundum quod convenit statui et officio uniuscuiusque (¹) ». De caetero consulendi et videndi sunt in hac parte auctores theologiae moralis.

QUAEST. IV-IX.

DE HABITU FIDEI.

Deinde considerandum est de habitu fidei, iis interim omissis quae iam in praecedentibus sufficienter declarata fuerunt. Et primo de habitu ipso (Quaest. 4). Secundo de habentibus eum (Quaest. 5). Tertio de causa et effectibus eius (Qq. 6-7). Quarto de donis quae ei correspondent (Qq. 8-9).

(¹) S. Thom., Q. 2, a. 7. in corp.

THESIS XX.

25 Fidei habitus totus in intellectu est sicut in subiecto, et quamvis in statu perfecto virtutis non sit nisi charitate formatus, tenendum omnino quod fides formata et fides informis nequaquam differunt intrinsece, sed sunt quoad essentiam unum plane atque idem.

§ I.

Hic prima inquisitio est de subiecto habitus fidei. Porro, cum credere sit quoddam assentire, et omne assentire sit immediate atque elicitive ab intellectu, liquet quod proprium principium actus credendi debet omnino in intellectu reponi. Proprium autem principium actus credendi nihil aliud est quam habitus fidei. Ergo a primo ad ultimum, necesse est ut habitus fidei in intellectu sit.

At vero, ad fidei assensum requiritur imperium voluntatis quod dici solet pius credulitatis affectus, et ideo statim suboritur altera quaestio, utrum praeter habitum quo perficitur intellectus, adhuc requiratur aliis specialis habitus in voluntate. Specialem habitum dico, cuius exclusivum munus esset imperare fidei actum, quique habitui in intellectu existenti tanquam individuus satelles annexetur. Affirmant aliqui, negant alii, inter quos, omnes quos vidi theologi de schola S. Thomae. Et horum sententia, sicut longe communior, ita et videtur esse rationabilior.

Re enim vera, infusi habitus non dantur nisi ad actus perfectos in quantum huiusmodi. Est autem duplex perfectio in actu fidei attendenda. Prima est quae ei competit in *ratione assensus*, prout scilicet consideratur secundum suam nudam essentiam. Alia est quae ei competit in *ratione actus virtuosi*, prout consideratur secundum esse relatum ad ultimum finem, unde accipit ultimum bonitatis complementum. Ad priorem ergo perfectionem non requiritur supernaturalis qualitas inhaerens voluntati, cum a voluntate ipse fidei actus elicitive non procedat, sed sufficit elevatio transiens per actualem gratiam, quae tamen in eo qui fidem in-

quidam vero non credunt. Oportet igitur adiungere aliam causam interiorem. Haec autem causa interior est quidem liberum hominis arbitrium, non tamen solum, ut Pelagiani dicebant. Ratio est quia obiectum fidei est obiectum supernaturale, utpote per divinam revelationem (quae est naturae indebita) constitutum, et ex propria conditione sua ad finem vitae aeternae habitudinem dicens. Sequitur ergo quod non possit modo proportionato attingi nisi per vires gratiae, et ideo necesse est ut habituale principium perfecti actus fidei divinae sit habitus entitative supernaturalis, seu virtus per se infusa a Deo.

Quantum ad purificationis effectum afferit primo S. Thomas auctoritatem Act. XV-9: *Fide purificans corda eorum*. Tum subdit: « Impuritas uniuscuiusque rei consistit in hoc quod rebus vilioribus immiscetur; non enim dicitur argentum esse impurum ex permixtione auri per quam melius redditur, sed ex permixtione plumbi vel stanni. Manifestum est autem quod rationalis creatura dignior est omnibus temporalibus et corporalibus creaturis, et ideo impura redditur ex hoc quod temporalibus se subiicit per amorem. A qua quidem impuritate purificatur per contrarium motum, dum scilicet tendit in id quod est super se, scilicet in Deum; in quo quidem motu primum principium est fides. Accedentem enim ad Deum oportet credere, ut dicitur Heb. XI-6. Et ideo primum principium purificationis cordis est fides, qua purificatur impuritas erroris; quae si perficiatur per charitatem formatam, perfectam purificationem causat ».

Nota. — Ultima consideratio est apud S. Thomam de dono intellectus quod respondet virtuti fidei. Porro ex dictis supra de donis in genere, revocabis in memoriam quomodo donum intellectus ordinetur ad penetrationem veritatum revelatarum suggestione Spiritus Sancti. In quo quidem unum declarandum restat: quomodo scilicet eiusmodi penetratio intactam relinquit propriam rationem *argumenti non apparentium*, et non ea demum sit quae simul cum fide in eodem componi nequit. « Dupliciter dici possumus aliqua intelligere, inquit S. Thomas Q. 8, a. 2. « Uno modo perfecte, quando scilicet pertingimus ad cognoscen-

« dum essentiam rei intellectae, et ipsam veritatem enunciabilis intellecti secundum quod in se est. Alio modo contingit ali quid intelligi imperfecte, quando scilicet ipsa essentia rei vel veritas propositionis non cognoscitur quid sit aut quomodo sit, sed tamen cognoscitur quod ea quae exterius apparent, veritati non contrariantur, in quantum scilicet homo intelligit quod propter ea quae exterius apparent, non est recedendum ab his quae sunt fidei. Et secundum hoc nihil prohibet, durante statu fidei, intelligere etiam ea quae per se sub fide cadunt ». Sicut ergo fidei obscuritas non aufert quin intelligamus terminos enunciabilis revelati, vel consequencias quae ex eo fluunt, ita profecto non excludit dona quibus per Spiritum Sanctum intimius penetramus mirabilia revelatae doctrinae, et certum iudicium de omnibus iuxta eius principia consequimur. Quin imo haec dona debentur fidei per charitatem formatae, tanquam quidam eius effectus seu dependentia, uti suo loco explicatum est, Thesi 7, § 2.

QUAEST. X-XVI.

DE VITIIS FIDEI OPPOSITIS ET DE PRAECEPTIS AD HANC VIRTUTEM PERTINENTIBUS.

Superest denique considerandum, primo de peccato quo virtus fidei destruitur, secundo de peccatis aliis quae ad illud plus minusve accedunt, tertio de amplitudine obligationis qua obstringuntur fideles catholici erga Ecclesiam custodem et magistrum authenticam verbi revelati.

THESIS XXIII.

Virtuti fidei absolute opponitur infidelitas, quae si in homine baptizato sit respectu dogmatum in manifesta Ecclesiae praedicatione iam existentium, speciali nomine heres nuncupatur.

Hic sermo est de peccato quod opponitur fidei secundum suum primarium ac principalem actum consideratae, et amissionem habitus infusi secum necessario trahit; videlicet de peccato

quo quis deliberate discredit quidquid sibi sufficienter proponitur tanquam divinitus revelatum (¹). Dicitur autem vel infidelitas vel haeresis; quae quidem vocabula penitus synonyma non sunt. Nam etsi omnis haeresis sit infidelitas, non tamen e converso omnis infidelitas haeresis est. Quid ergo addat haeresis supra infidelitatem in communi, paucis declarandum est.

Iuxta etymon vocis et cohaerentem totius traditionis sensum, haereticus ille proprie dicitur, qui post susceptam in baptismatis sacramento christianitatem, non accipit ab Ecclesiae magisterio regulam credendorum, sed aliunde eligit sibi normam sentiendi de rebus fidei et doctrina Christi, sive alios sequatur religionis doctores et magistros, sive inhaereat principio liberi examinis, omnimodam rationis individualis independentiam profitendo, sive demum discredit etiam unum solum ex articulis qui ab Ecclesia tanquam fidei dogmata proponuntur. Hinc ergo apparet quid discriminis sit inter infidelitatem in communi, et haeresim. Nam primo, infidelitas in communi potest esse in quocumque homine usum rationis habente; haeresis autem non est nisi in eo qui accepit fidei sacramentum, id est baptismalem characterem (²). Praeterea ratio infidelitatis communiter dictae absol-

(¹) Hic nota quod habet annotator in primum schema Constitutionis Vaticananae de doctrina catholica, Collect. Lac. Tom. 7, pag. 531: « Vetatur sub reatu damnationis aeternae, sicut negatio, ita dubium de liberatum circa veritatem quamcumque revelatam sufficienter propositam. Neque vero, ut aliqui nunc falsissime et pericolosissime dicunt, peccatum contra fidem in eo solummodo est, quod admisso facto revelationis, Deo non credatur, et ipse mendacii accusetur, cuiusmodi monstrum inter homines vix occurrit. Sed infidelitas quae damnatur etiam illa est, quod dum veritas tanquam revelata sufficienter proposita est, illa revelata esse negatur, et ita fides in hac hypothesi positionis sufficientis debita non praestatur. Hanc enim subiectiōnem rationalis creature et captivitatem omnis intellectus, infinita maiestas, veritas, et sapientia, hoc est auctoritas Dei loquentis postulat ».

(²) De haeresi dicit S. Thomas, 2-2, Quaest. 11, a. 1: « A rectitudine fidei christiana duplīciter quis potest deviare. Uno modo, quia ipse Christo non vult assentire, et hic habet malam voluntatem circa ipsum finem, et hoc pertinet ad speciem infidelitatis paganorum et Iudeorum. Alio modo per hoc quod intendit quidem Christo assen-

vitur per hoc quod quis discredit revelatum a Deo, utcumque sufficienter propositum; ratio vero haeresis determinate addit recessum a sociali magisterio quod fuit divinitus constitutum ut esset in coetu Christianorum organum authenticum ad proponendum revelationem. Proinde infidelitas in communi opponitur fidei divinae, praescindendo a quacumque speciali conditione; haeresis vero opponitur eidem fidei prout peculiari modo esse debet in christiano sub regimine et dependentia illius auctoritatis, cuius est vice Dei societatem creditum gubernare.

Dividuntur autem haeretici in formales et materiales. Formales illi sunt, quibus Ecclesiae auctoritas est sufficienter nota. Materiales vero, qui invincibili ignorantia circa ipsam Ecclesiam laborantes, bona fide eligunt aliam regulam directricem. Materialibus igitur haereticis non imputatur haeresis ad peccatum, imo nec necessario deest supernaturalis illa fides quae totius iustificationis initium est et radix. Forte enim credunt explicite principales articulos, caeteros vero non explicite, sed implicite in voluntate adhaerendi iis omnibus quae sunt a Deo revelata. Proinde adhuc possunt pertinere voto ad Ecclesiae corpus, et alias habere conditiones requisitas ad salutem. Nihilominus, quod attinet ad realem incorporationem in visibili Ecclesia Christi, nullum ponendum est discrimen inter formales vel materiales haereticos, omnia sane intelligendo iuxta mox declaratam ha-

« tire, sed deficit in eligendo ea quibus Christo assentiat, quia non eligit ea quae sunt vere a Christo tradita, sed ea quae sibi propria mens suggerit. Et ideo haeresis est infidelitatis species pertinens ad eos qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpt ». Super quo dubium occurrit novitiorum, ait Cajetanus in Commentario, quia non videtur verum quod haeresis constitutatur per hoc quod supposita adhesione ad Christum, erretur in his quae sunt dicta ab ipso, quoniam contingit Christianum recedere a fide ipsius Christi, et totam revelationem respuere. Talis est haereticus, et tamen non supponit voluntatem Christo assentiendi. « Sed ad hoc dicitur quod assentire Christo contingit duplīciter, scilicet actu mentis, vel professione characteris christiani. « Ad haeresim licet saepe concurrere videatur primum, non tamen est de ratione eius, sed sufficit secundum, scilicet quod charactere fidei in baptismo suscepto Christum profiteatur ».

resis materialis notionem, quae etiam sola est propria et genuina. Nam si per materialem haereticum intelligeres eum qui profitens se in rebus fidei a magisterio Ecclesiae pendere, adhuc tamen negat aliquid definitum ab Ecclesia, quia nescit fuisse definitum, aut bona fide errat circa definitionis sensum, sic profecto absurdum esset ponere haereticos materiales extra verae Ecclesiae corpus, sed sic etiam omnino perverteretur legitima vocis acceptio. Nam tunc tantum peccatum materiale esse dicitur, quando materialiter ponuntur ea quae sunt de ratione talis peccati, seclusa advertentia aut deliberata voluntate. Nunc autem de ratione haereseos est recessus a regula ecclesiastici magisterii, qui in casu nullus est, cum sit simplex error facti circa id quod regula dicit. Et ideo, ne materialiter quidem haeresi locus esse potest.

THESIS XXIV.

¶ Quamvis habitus fidei nonnisi per haereseos vel infidelitatis peccatum destruatur, adhuc tamen contra praecepta ad hanc virtutem pertinentia graviter peccat quisquis voluntarie se coniicit in periculum recedendi a fidei firmitate praesertim per indebitam lectionem librorum prohibitorum. Item quisquis refragatur definitionibus Ecclesiae in materiis non revelatis, sed solum cum revelatione connexis, aut pertinaciter retinet propositiones seu doctrinas quae tanquam ad haereticam pravitatem plus minusve accidentes, in iisdem decretis fuerunt confixae.

In propositione praecedenti dictum est de peccato quod infusae virtuti fidei ita contrarie opponitur, ut amissionem eius secum trahat. Consistit autem in discredendo revelata sufficienter proposita, quod fit dupliciter: vel per voluntarium dissensum, vel per deliberatam dubitationem, nam hoc etiam modo ponitur actus contrarius fidei divinae, de cuius essentiali ratione est firmitas indubitabilitatis (¹).

(¹) Satis igitur est dissentire vel dubitare actu plene deliberato. Et hic quidem non abs re erit referre quod habet Caietanus in 2-2, Q. II,

At vero unaquaeque virtus non id tantum prohibet quo destruitur, sed etiam quo in discrimen adducitur. Fides autem dupli potissimum modo in discrimen venit. Primo quidem per auscultationem sophismatum et omnis generis suggestionum quae contra eam sunt. Deinde vero per admissionem doctrinarum quae nexu logico cum eius negatione cohaerent, vel certe huic negationi viam plus minusve directam parant, et hac de causa fuerunt per infallibilem verbi revelati magistrum authentico iudicio confixa.

Est ergo grave peccatum contra fidem, indebita lectio librorum prohibitorum. Quo in genere p[ro]ae primis veniunt libri apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, necnon et alii quilibet per apostolicas litteras nominatim damnati (¹). Veniunt deinde libri in *Indice* singillatim descripti, vel in regulis eius generalibus comprehensi. Neque in sola lege ecclesiastica gravitas huius peccati fundatur, sed etiam et per prius, in ipso iure divino naturali, supposita semel elevatione ad supernaturalem sta-

a. 2, circa pertinaciam quae communiter ponitur in definitione haereseos, ne forte conditionem hanc perperam interpreteris. « Pertinacia, inquit, quae ponitur de ratione haereseos, non importat obdurationem seu obstinationem, ut distinguitur contra infirmitatem, passionem, et transitorium consensum, sicut dicimus aliquem fornicari ex passione, vel ex cholera consensisse in malum aliquod, et non pertinaciter. Sed sumitur pertinacia, ut aequivalet vero consensui, praesupposita notitia quod sit error, et quod sit in fide. Sive enim ex passione, sive ex quacumque alia causa perveniat ad verum consensum in assensum propositionis contrariae fidei, cum cognitione quod sit contraria fidei, vera haeresis incurrit a christiano. Nam talis vere pertinax pro tunc est. Si quis autem minus perspicax de hac doctrina dubitat, animadverat quod fides et infidelitas sunt contraria, et quod quemadmodum illa perficitur assensu intellectus ex consensu voluntatis, ita ista perficitur in dissensu intellectus ex consensu voluntatis, et clare videbit quod consentiens non solum opinioni contrariae fidei, sed etiam dubio de certa propositione fidei, cognito quod certo spectat ad fidem, est infidelis et consequenter haematicus si erat christianus. Nihil enim est in genere nisi mediante specie ».

(¹) Legentes hos libros sine auctoritate sedis apostolicae, incurunt excommunicationem speciali modo Summo Pontifici reservatam. Ex constitutione *Apostolicae Sedis*.

formem habet, ipsi habitui connaturaliter deberi dicenda est. Ad posteriorem vero perfectionem requiritur quidem supernaturalis habitus in voluntate, sed nullus alius praeter habitum charitatis, qui sufficit ad imperandum simul et formandum fidei actum, non secus ac omnium aliarum actus virtutum, praesertim cum apostolus dicat Gal. V-6: *Fides quae per charitatem operatur*, id est fides per charitatem mota et ad actum applicata. Non ergo locus est habitui illi innominato quem fingit Suarez, quia ubi adest charitas, plenissime perficitur voluntas ad pium credulitatis affectum; ubi autem sola est fides informis, non oportet ut ab aliquo habitu predictus exoriatur affectus.

§ 2.

Caetera ad praesentem thesim attinentia sunt de comparatione fidei informis ad fidem formatam, et omnia consequuntur ex praeiactis ab initio principiis. Quo enim modo et sensu charitas dicenda sit forma fidei, declaratum est in propositione quinta, et ex ibi dictis facile intelliges duo esse quoad fidem informem tenenda. Primo quidem, quod fides informis non est dicenda virtus simpliciter, sed secundum quid tantum, id est non in perfecto statu virtutis. Praeterea vero, quod minime differt secundum essentiam a fide formatam. Unde statim colligitur quod fides eadem numero manens potest de formatam fieri informis, sicut cum iustus excidit e statu iustitiae peccando mortaliter, vel e converso, de informi fieri formatam, sicut cum fidelis peccator iterum ad iustificationis gratiam reparatur. Colligitur deinde, fidem informem esse vere donum Dei, prout expresse definitum est in Vaticano ubi supra (Sess. 3, cap. 3), et S. Thomas (Quaest. 6, a. 2) sequenti discursu declarat: « Informitas privatio quaedam est. Est autem considerandum quod privatio quandoque quidem pertinet ad rationem speciei, quandoque autem non, sed supervenit rei iam habenti propriam speciem. Sicut privatio debitae commensurationis humorum est de ratione speciei ipsius aegritudinis; tenebrositas autem non est de ratione ipsius diaphani, sed ei supervenit. Quia ergo cum assi-

gnatur causa alicuius rei, intelligitur assignari causa eius secundum quod in propria specie exsistit, ideo quod non est causa privationis, non potest dici esse causa illius rei ad quam pertinet privatio sicut existens de ratione speciei illius. Non enim potest dici causa aegritudinis, quod non est causa dis temperantiae humorum; potest tamen dici aliquid esse causa diaphani, quamvis non sit causa obscuritatis quae non est de ratione speciei ipsius diaphani. Informitas autem fidei non pertinet ad rationem speciei ipsius fidei, cum fides dicatur in formis propter defectum cuiusdam exterioris formae (id est charitatis). Et ideo illud est causa fidei informis, quod est causa fidei simpliciter dictae. Hoc autem est Deus. Unde relinquitur quod fides informis sit donum Dei ». Vide etiam Tridentinum, Sess. 6, can. 28.

THESIS XXI.

26 Habitus fidei secundum participationem subiecti potest esse maior in uno, et minor in altero. Sed secundum comprehensionem obiecti, aequaliter se extendit in omnibus habentibus eum ad omnia a Deo revelata, ita ut prorsus impossibile sit quod discredens unum articulum, habeat fidem informem de caeteris.

« Deinde, inquit S. Thomas in prooemio Quaest. 5., considerandum est de habentibus fidem, et circa hoc queruntur quatuor. Primo utrum angelus aut homo in prima sui conditione habuerit fidem. Secundo utrum daemones habeant fidem. Tertio utrum haeretici errantes in uno articulo fidei habeant fidem de aliis articulis. Quarto utrum fidem habentium unus alio habeat maiorem fidem ». Sed quoniam de fide angelorum et daemonum iam dictum est in superioribus, solum superest inquirendum de duabus aliis quae in thesi explicite posita sunt.

Et quoad primum nulla est possibilis ratio dubitandi. Quamvis enim fides semper adhaereat obiecto suo super omnia appetitiva, adhuc suscipit gradus maiores et maiores in infinitum

quantum ad intensitatem. Unde apostoli dicebant Christo : *Adauge nobis fidem*. Et Ecclesia in quadam collecta sic orat: *Onnipotens semperne Deus, da nobis fidei, spei, et charitatis augmentum*. Hic igitur applicanda veniunt quaecumque de inaequalitate virtutum in diversis subiectis alias fuerunt declarata. Neque enim specialis in hoc punto conditionis est fides.

At si fides secundum perfectionem intensivam potest esse maior in uno, et minor in altero, id amplius verum non est quantum ad perfectionem extensivam; et ideo, « in haeretico « discredente unum articulum fidei non manet fides neque for- « mata neque informis », ait S. Thomas art. 3. Ratio est quia qui vel unum articulum scienter discredit, reiicit quoad hunc articulum auctoritatem Dei revelantis sufficienter sibi propositam. Atqui auctoritas Dei non potest in uno punto reiici, et in alio adhuc vere recipi, eo quod semper et quoad omnia, unius eiusdemque indivisibilis ponderis est. Ergo quisquis in uno eam reiicit, eo ipso convincitur non vere et realiter ei in caeteris adhaerere, ac per hoc, non habere de caeteris plus quam opinionem quamdam secundum propriam voluntatem sub titulo colorato divinae revelationis.

Nec dicas quod possum fide humana credere homini dicenti unum, et non credere eidem dicenti aliud. Disparitas enim est quia, ut supra dictum est, auctoritas humana non in omnibus indiscriminatim valet, cum possit aliquis instrui habitu scientiae in quodam particulari scibilium ordine, extra quem ad auctoritatis praeminentiam iure meritoque non admittitur. At si quis iscrederet unum dictum Titii in ea materia in qua Titius auctoritate pollet, ex hoc ipso ostenderet se non credere alia quaecumque propter solum pondus auctoritatis eius, et tunc utique valeret paritas cum eo qui discredit vel unum punctum sufficienter sibi propositum ut a Deo revelatum.

Neque etiam recte concluderes si dices posse quempiam esse obedientem circa quaedam mandata, et non circa alia, ergo et habere fidem circa quosdam articulos, et non circa alios. Ratio est quia formale obiectum obedientiae non est ipsa auctoritas in iubendo, sicut formale fidei obiectum ipsa est auctoritas

in dicendo. Non enim quisquis praeceptum transgreditur, auctoritatem reiicit praeipientis, sed ea etiam agnita, renuit prosequi honestatem quae in eo est, ut pro regula agendi accipiatur hic et nunc mandatum superioris.

Adhuc non valet comparatio cum conclusionibus scientiae, quarum una potest cognosci, alia ignorata. Etenim « in diversis « conclusionibus unius scientiae sunt diversa media per quae « probantur, quorum unum potest cognosci sine alio, et ideo « homo potest scire quasdam conclusiones unius scientiae, igno- « ratis aliis. Sed omnibus articulis fidei inhaeret fides propter « unum medium, scilicet propter veritatem primam propositam « nobis in Scripturis secundum doctrinam Ecclesiae intelligentis « sane. Et ideo qui ab hoc medio deficit, totaliter fide caret ».

Denique nullum trahitur argumentum ex hoc quod apostoli in triduo mortis Christi visi fuerint discredere plura sibi a Domino praecedenter tradita, tametsi non possint dici amisisse fidem. Ratio est quia non discredebant pertinaciter, id est actu plene deliberato, prout requiritur ad mortale infidelitatis peccatum. Sed inopinatum scandalum crucis in tantam eos conturbationem coniecerat, ut pro tempore abstulerit sufficientiam advertentiae. Sic igitur a primo ad ultimum, firmiter tenendum est quod quisquis sciens et prudens discredit unum articulum, nequam habere potest fidem informem de aliis.

THESIS XXII.

Fides est virtus per se infusa, cui pro effectu recte assignatur purificatio cordis.

In duabus sequentibus quaestionibus tractat S. Thomas de causa et effectibus fidei. Quantum ad causam, processus eius est huiusmodi: Ad assensum in ea quae sunt fidei, duplex causa considerari potest, una exterior, et alia interior. Causa exterior non est sufficiens, quia videntium unum et idem miraculum, et audientium unam eamdem praedicationem, quidam credunt,